

LSD ja muut hallusinogeenit

Julkaistu 29.4.2010

Hallusinogeeniset yhdisteet ovat huumeita, jotka aiheuttavat aistien vääristymiä sekä varsinaisia aistiharhoja eli hallusinaatiota. Lisäksi käyttäjä voi kokea voimakkaita pelkotiloja tai masennusta, mutta myös syvällisiä tunne-elämyksiä tai yhteyden tunnetta maailmankaikkeuteen. Alkuperäiskansat ovat käyttäneet hallusinogeenisiä yhdisteitä perinteisesti uskonnollisissa menoissa sekä sairauksien parantamistarkoituksessa jo tuhansia vuosia.

Terminä ”hallusinogeeni” on jossain määrin harhaanjohtava, sillä aistiharhat ovat vain yksi osa yhdisteiden vaikutuksista eivätkä ne ole yleisiä tavallisesti käytetyillä annoksilla. Yhdisteistä on myös voitu käyttää termejä psykedeelit, psykotomimeetit, entaktogeenit tai enteogeenit. Hallusinogeenisten yhdisteiden vaikutukset ovat hyvin yksilölliset, ja niiden aiheuttamaan kokemukseen vaikuttaa merkittävästi käyttäjän sen hetkinen mielentila sekä ympäristö. Kokemukset voivat vaihdella eri käyttökertojen välillä dramaattisesti. Vaihtelua voi esiintyä myös saman kerran aikana. Hallusinogeenien somaattiset vaikutukset (mm. sydämen sykkeen nousu ja verenpaineen kohoaminen) ovat ohimeneviä ja jäävät yleensä lieviksi verrattuna psykologisiin vaikutuksiin.

Kemialliselta rakenteeltaan hallusinogeenit ovat hyvin hajanainen ryhmä. Osa yhdisteistä löytyy luonnosta (eräät sienet, kasvit ja mausteet), mutta osa valmistetaan joko osittain tai täysin synteettisesti. Ryhmän tunnetuin ja tutkituin yhdiste on lysergihapon dietyyliamidi eli LSD, joka on semisynteettinen alkaloidi. Muita tunnettuja yhdisteitä ovat DMT, psilosybiini, meskaliini, salvinoriini A ja MDMA. Useilla muillakin yhdisteillä, kuten ketamiinilla, fensyklidiinillä, atropiinilla tai kannabiksella voi olla hallusinogeenisiä vaikutuksia. Osa uusista laittomille huumemarkkinoille tulevista hallusinogeenistä (mm. Bromo-Dragonfly) on ns. tutkimuskemikaaleja, joita on alun perin käytetty tieteellisiin tarkoituksiin. Hallusinogeenihin liittyviä hyötyjä ja haittoja ei ole tutkittu tieteellisellä tasolla riittävästi johtuen mm. tiukasta lainsäädännöstä. 2000-luvulla tieteellinen tutkimus on lisääntynyt vuosikymmeniä kestäneen hiljaiselon jälkeen.

Hallusinogeenit vaikuttavat pääasiassa aivojen serotoniinijärjestelmän (erityisesti 5-HT_{2A}-reseptorin) kautta. Niillä voi olla myös vaikutusta useisiin eri välittäjäainejärjestelmiin (mm. dopamiini) ja ne voivat sitoutua useisiin eri reseptorityyppeihin (mm. opioidi, muskariini, NMDA). Yhteisvaikutuksia saattaa esiintyä ainakin serotoniinijärjestelmään vaikuttavien lääkkeiden, kuten masennuslääkkeiden tai neuroleptien, kanssa. Hallusinogeenisen vaikutuksen aikaansaamiseksi tarvittava annos voi olla hyvin pieni: esimerkiksi LSD:n tavallinen annos on vain noin 50–150 mikrogrammaa. Annos onkin yleensä imeytetty valmiiksi pieneen, usein kuviolla varustettuun paperilappuun (ns. blotter) joka otetaan suun kautta. Myös tabletteja, kapseleita ja geelejä on olemassa. Puhdas LSD on valkoista ja hajutonta, vesiliukoista jauhetta. Eräistä kaktuksista saatavan meskaliinin tavallinen annos on sitä vastoin yli tuhat kertaa suurempi kuin LSD:n (noin 200–300 milligrammaa). Hallusinogeenipitoisuus luonnollisestikin vaihtelee eri kasvi- tai sienilajien kesken, mutta mm. vuodenaika voi myös vaikuttaa pitoisuuteen.

LSD:n vaikutus alkaa usein alle tunnissa, ja varsinainen vaikutus kestää arviolta 2–8 tuntia. Vaikutuksen kesto ja voimakkuus riippuvat mm. käytetystä annoksesta. Alussa käyttäjä voi kokea olonsa hieman levottomaksi ja tuntea, että jokin on toisin kuin tavallisesti. Samalla syke voi kohota ja pupillit laajentua, kunnes aistihavainnot ja mielialat muuttuvat dramaattisesti. Hallusinogeenillä tavoitellaan mystistä, uskonnollista tai kosmista tunne-elämystä. Käyttäjä voi nähdä musiikkia tai kuulla värejä. Hän voi tuntea olevansa yhtä universumin kanssa, ymmärtävänsä jotakin syvällistä tai kokea ajan menettävän merkityksensä. Käyttäjän muistot voivat sekoittua todellisuuteen. Välimatkojen, painovoiman tai itsensä ja ympäristön suhteiden kokeminen voi vääristyä. Vaikutus häviää hiljalleen useiden tuntien aikana, jonka jälkeen saattaa jäädä tunteja kestävä rauhaton ja hieman epätavallinen olo. ”Huonojen matkojen” vaikutuksia ovat esimerkiksi pahoinvointi, masentuminen, pelkotilat, vainoharhat ja paniikki. Voimakkaat epämieluisat tuntemukset voivat johtaa jopa itsemurhaan. Psykoottinen tila voi kestää useita päiviä tai jopa pidempään.

Hallusinogeeniä ei pidetä fyysistä riippuvuutta aiheuttavana, eikä niiden käytön lopettamisesta seuraa vieroitusoireita. Niiden käyttö ei myöskään aiheuta pakonomaista tarvetta saada uusi annos. Psykkisen riippuvuuden muodostuminen on myös harvinaista. Arviolta vain 2–3 % :lle hallusinogeenien käyttäjistä muodostuu riippuvuus. Jatkuvasti käytettynä hallusinogeeniä kohtaan kehittyä toleranssia, jolloin tarvitaan suurempi annos saman vaikutuksen aikaansaamiseksi. Herkkyys palautuu muutaman päivän tauon jälkeen. Aineita pidetään suhteellisen heikkoina aiheuttamaan minkäänlaisia elin- tai hermostovaurioita, eikä pitkäaikaisesta käytöstä ole todettu fyysisiä seurauksia. Ne voivat kuitenkin aiheuttaa jopa kohtalokkaita vaaratilanteita muuttamalla käsitystä ympäröivästä todellisuudesta sekä aiheuttamalla voimakkaita negatiivisia tunnetiloja. Vaikutuksen aikana käyttäjän toimintakyky heikkenee niin psykologisella kuin motorisellakin

tasolla. Psykkisiä ongelmia, kuten masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta, voi ilmetä. Katukaupassa myytäviin valmisteisiin liittyviä riskejä ovat mm. epäpuhtaudet, pitoisuusvaihtelut tai valmisteen osoittautuminen joksikin muuksi kuin mitä on väitetty.

Hallusinogeenien ja etenkin LSD:n käyttöön yhdistetään ns. flashback-tila eli takauma, joka tarkoittaa käytön aikana koettujen aistiharhojen tai tunnetilojen yllättävää ilmaantumista jopa vuosien kuluttua käytön jälkeen. Useat käyttäjät kokevat lyhytkestoisia aistihäiriöitä vielä varsinaisen hallusinoivan vaikutuksen jälkeen, mutta vain harvat kokevat oireet elämää haittaaviksi. Flashbackien esiintymistiheys ei kuitenkaan vaikuttaisi riippuvan hallusinogeenisten yhdisteiden käytön yleisyydestä. Erään teorian mukaan flashback on aivojen poikkeustilan aikana opittu käyttäytyminen, jonka laukaisee jokin tekijä, esimerkiksi stressi tai päihteet. Hallusinogeenit voivat laukaista piilevän psykoottisen sairauden, kuten skitsofrenian, mutta terveille ihmisille aineet eivät ilmeisestikään aiheuta niitä.

Veli-Matti Surakka

Proviisori

link

Lähteet ►

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/lsd-ja-muut-hallusinogeenit>